

ВІДГУК

офіційного опонента

**доктора економічних наук, професора Пушака Ярослава Ярославовича
на дисертаційну роботу Гарагулі Артура Вадимовича
на тему «Управління фінансово-економічною безпекою бізнесу в системі
глобального інформаційного середовища», подану на здобуття наукового
ступеня доктора філософії за спеціальністю 073 «Менеджмент»**

Актуальність теми дослідження. В умовах глобалізації посилюються процеси використання єдиних інформаційних систем, що забезпечують підвищення конкурентоспроможності ведення бізнесу в кожній країні. Однак із посиленням позитивного ефекту становлення глобального інформаційного середовища для ведення бізнесу виникають нові виклики та загрози, пов'язані із забезпеченням фінансово-економічної безпеки. Формування нових засад забезпечення фінансово-економічної безпеки ведення бізнесу є вкрай важливим в умовах глобалізації, а саме при збереженні сукупності інформації, інформаційної інфраструктури. Удосконалення систем управління фінансово-економічною безпекою в умовах глобального інформаційного середовища для кожного суб'єкта господарювання стане можливістю для забезпечення підвищення конкурентоспроможності як на внутрішньому ринку, так і зовнішньому.

Дисертація Гарагулі Артура Вадимовича на тему «Управління фінансово-економічною безпекою бізнесу в системі глобального інформаційного середовища» є актуальною та важливою в сучасних умовах ведення бізнесу.

Зв'язок роботи з науковими програмами, темами, планами. Дисертація виконана відповідно до тематичного плану науково-дослідних робіт, що виконуються в Національному університеті кораблебудування ім. адмірала Макарова в межах науково-дослідницької роботи «Управління бізнес-

процесами в умовах розвитку цифрової економіки та суспільства», в межах яких автором досліджено стратегічні засади оптимізації бізнесу та забезпечення його фінансово-економічної безпеки в системі глобального інформаційного середовища (довідка впровадження №2576 від 30.12.2022).

Наукова новизна одержаних результатів вказує на значущість і оригінальність результатів дослідження. Одержані результати є новими у галузі управління фінансово-економічною безпекою бізнесу. Проведене дослідження склало суттєвий внесок у теорію, надавши новий підхід до розуміння сфер управління фінансово-економічною безпекою бізнесу в системі глобального економічного середовища, стратегічної їх спрямованості на основі використання цифрових технологій. Виходячи з вивчення різних підходів до аналізу функціонування системи управління фінансово-економічною безпекою, розроблено нові теоретичні концепції, які покращують розуміння цієї взаємодії. Найбільш важливі результати, отримані в процесі дослідження, та їх наукова новизна полягають в наступному:

удосконалено:

- концептуальні засади системи управління фінансово-економічною безпекою бізнесу, що на відміну від існуючих, включають ризик-менеджмент, інновації, захист інтелектуальної власності, цифровізацію процесів та відповідальне ставлення до соціальних і екологічних аспектів діяльності та враховує фактори, які відображають зміни у глобальному економічному середовищі та нові виклики, з якими стикаються компанії (глобалізація економічних процесів, технологічний прогрес, зміни у міжнародному законодавстві та регуляторних механізмах, економічні та політичні кризи, зростання конкуренції). Такі фактори формують потребу в трансформації системи управління фінансово-економічною безпекою бізнесу та вимагають від компаній бути гнучкими, інноваційними та стійкими до зовнішніх і внутрішніх викликів сучасного глобалізованого світу (стор.62-85);

- механізм управління фінансово-економічною безпекою бізнесу, який на відміну від попередніх, охоплює систему організаційних, методичних та інструментальних заходів, спрямованих на ідентифікацію, аналіз та мінімізацію внутрішніх та зовнішніх ризиків, що можуть негативно вплинути на стабільність та розвиток підприємства. Цей механізм включає в себе процеси встановлення цілей фінансово-економічної безпеки, вибору стратегій і тактик їх досягнення, розробки та впровадження конкретних заходів з управління ризиками, контролю та аудиту ефективності вжитих заходів (стор.107-119);

- методичні підходи щодо управління економічною безпекою підприємства в умовах стрімких ринкових змін на основі запропонованої моделі управління економічною безпекою бізнесу, яка враховує основні ризики, а також можливості для забезпечення стійкого функціонування підприємства, створює передумови для прийняття превентивних тактичних рішень на основі безпосереднього моніторингу процесів виробництва, збуту та бюджетування, а також реакції на зовнішні сигнали. Елементи моделі та їх конфігурація може бути використана при формування прикладного програмного забезпечення для управління фінансово-економічною діяльністю, обґрунтування стратегічних і тактичних рішень у сфері економічної безпеки на основі прогнозування та моделювання різних економічних ситуацій (стор.149-169);

- стратегічні орієнтири оптимізації бізнесу та забезпечення його фінансово-економічної безпеки за рахунок чіткого розмежування та обґрунтування двох взаємопов'язаних напрямів: оптимізація бізнесу (охоплює широкий спектр стратегічних і тактичних заходів, спрямованих на підвищення загальної ефективності та продуктивності компанії) та оптимізація бізнес-процесів (зосереджується на вдосконаленні окремих процесів в межах організації), які мають спільну мету покращення діяльності компанії, проте реалізуються через різні підходи та на різних рівнях

організаційної структури, кожен з яких вносить свій вклад у забезпечення загальної ефективності та конкурентоспроможності бізнесу. Ці стратегічні напрямки пов'язані із цифровізацією та використанням симбіотичного поєднання методичних підходів щодо оптимізації бізнес-процесів компаній (FAST-Fast Analysis Solution Technology, Benchmarking, Redesign, Business-process Reengineering), що є потужним інструментом для підприємств, які прагнуть досягнути високих стандартів продуктивності та конкурентоспроможності на ринку (стор.169-187);

- удосконалено систему управління фінансово-економічною безпекою, що на відміну від запропонованих, базується на основні цифрових систем та враховує особливості підрівнів безпеки (фінансовий, економічний, соціальний, інформаційний, екологічний та безпековий), перевагою є бізнес-процесний підхід в управлінні та застосування інструментів зміцнення, таких як страхування ризиків, прогнозування, моделювання. Комплексність запропонованої системи управління фінансово-економічною безпекою дозволить зменшити вплив рівнів ризику, як зовнішнього, так і внутрішнього враховуючи при цьому особливості діяльності (стор.38-45).

набули подальшого розвитку:

- тенденції цифровізації, які вплинули на всі аспекти економічної діяльності, від операційних процесів до взаємодії з клієнтами та управління ланцюжками поставок, створюючи нові можливості для зростання та інновацій. Ключовими трендами цифровізації є: Е-комерція (розширення інтернет-платформ, методик і засобів для онлайн-продажу товарів і послуг за допомогою цифрових інструментів), Е-банкінг (об'єднує надання різноманітних банківських та фінансових послуг через електронні канали та за допомогою телекомунікаційних технологій), Е-урядування (застосування інформаційно-комунікаційних технологій у сфері державного менеджменту) (стор.85-107);

- дослідження процесів імплементації європейського досвіду використання цифрових технологій з метою фінансово-економічної безпеки бізнесу, які охопили аналіз та можливості адаптації європейських практик цифровізації для потреб українського бізнесу, для розвитку національної економіки, зміцнення її фінансово-економічної безпеки та підвищення глобальної конкурентоспроможності. Основою впровадженням стандартів кібербезпеки згідно з європейськими рекомендаціями та директивами визначено GDPR (Загальний регламент захисту даних), що включає заходи щодо захисту персональних даних та інформаційної безпеки, що є ключовими для забезпечення довіри споживачів та партнерів. Наслідкуванням європейського досвіду для України став розвиток електронного урядування, що спрощує взаємодію бізнесу та держави (стор.127-149);

- типологія вивчення сутності поняття “управління фінансово-економічною безпекою”, що на відміну від попередніх теоретичних досліджень, розкривають тільки три наукові підходи до визначення сутності (ресурсний, статичний та функціональний), враховує четвертий - системний підхід, перевагою, якого є дослідження не стану, розвитку або захист, а саме складної системи, характерній врахування всіх цих особливостей (стор. 28-38).

Теоретичне і практичне значення результатів дослідження.
Практичне значення одержаних результатів полягає у розробці науково обґрунтованих теоретичних та методичних положень, які можуть використовуватися у діяльності окремих компаній й на рівні органів державної влади та місцевого самоврядування для забезпечення функціонування систем управління фінансово-економічною безпекою на основі використання сучасних цифрових технологій.

Окремі результати дисертаційного дослідження використані в діяльності ТОВ «Семенівський агросервіс» (довідка впровадження № 188 від 18.12.2023 року). Окремі розробки автора прийняті ПрАТ «Оберіг» для

розробки формування стратегії розвитку на задах удосконалення системи управління фінансово-економічною безпекою (довідка впровадження № 105 від 11.12.2023 року).

Теоретико-методичні розробки в розрізі питань удосконалення системи управління фінансово-економічною безпекою бізнесу в системі глобального економічного середовища. використовуються в освітньому процесі Національного університету кораблебудування ім. адмірала Макарова при викладанні дисциплін «Менеджмент», «Управління фінансами», «Фінансовий менеджмент для лідерів». Теоретико-методичні положення, які стосуються дослідження теми, використовуються при формуванні навчально-методичних комплексів наведених дисциплін, а окремі результати – при проведенні лекційних та семінарських занять (довідка впровадження №28 від 04.03.2024 року).

Повнота викладення у відкритому друку та апробація наукових положень дисертації. Основні результати дисертації висвітлені в 11 публікаціях. Зокрема у 6 статтях (з яких, 5 – у наукових фахових виданнях, що перебувають у міжнародних наукометричних базах, 1 – у закордонному журналі, який індексується у наукометричній базі Web of Science); 5 – у матеріалах міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференцій. Загальний обсяг публікацій – 4,52 друк. арк., з яких 3,99 друк. арк. належать особисто автору.

В опублікованих працях відображені основні наукові положення та результати дисертаційної роботи, відсутнє дублювання змісту. Термін розсилання примірників фахових видань, у яких опубліковані праці дисертанта, а також кількість публікацій, обсяг, якість, повнота висвітлення результатів та розкриття змісту дисертації відповідає нормативним вимогам. Публікації здобувача висвітлюють основні наукові положення дисертації, які автор виносить на захист.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх достовірність. Отримані наукові результати, висновки і рекомендації, викладені у дисертаційній роботі, є достатньо аргументованими, характеризуються необхідним рівнем обґрунтованості.

У методологічному контексті дослідження удосконалення управління фінансово-економічною безпекою бізнесу в системі глобального інформаційного середовища базується на використанні системи наукових теоретичних підходів та методів, що містять теорії управління економічними системами, теорії просторового розвитку, парадигми та концептуальні напрями, що характеризують системи економічних відносин і зав'язків всередині та за межами територіального поділу. Використані у роботі методичні підходи взаємопов'язані з науковим обґрунтуванням інтеграції в систему глобального інформаційного середовища, що призводить до зміцнення рівня управління фінансово-економічною безпекою бізнесу. Щодо методів дослідження, то в даній науковій праці використано методи економічної діагностики та управління фінансово-економічною безпекою, що полягає у використанні науково-методичних підходів і таких методів як: *метод наукової абстракції* – для обґрунтування закономірностей процесів фінансово-економічної безпеки; *метод синтезу та узагальнення* – для узагальнення наукових підходів до визначення дефініцій «фінансово-економічна безпека», «система фінансово-економічна безпека», «механізм управління фінансово-економічною безпекою» тощо; *метод класифікацій* – для класифікації інструментів трансформації фінансово-економічної безпеки; *метод порівняльного аналізу* – для порівняння тенденції цифровізації у країнах ЄС та в Україні; *метод економічного аналізу* – для аналізу передумов розвитку системи управління фінансово-економічною безпекою бізнесу в системі глобального економічного середовища; *статистичний метод* – для характеристики тенденцій цифровізації та їх впливу на розвиток фінансово-

економічної безпеки бізнесу; *метод стратегування* – для визначення стратегічних засад оптимізації бізнесу та забезпечення його фінансово-економічної безпеки.

Структура та зміст дисертації, її завершеність та відповідність встановленим вимогам щодо оформлення. Дисертаційна робота складається з анотації, вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Загальний обсяг роботи складає 207 сторінки. Основний зміст роботи викладено на 174 сторінках. Робота містить 44 рисунки, 21 таблицю, 3 додатки, список використаних джерел налічує 88 найменувань на 11 сторінках.

Одержані автором результати дослідження з теорії і практики характеризують високий рівень вирішення проблем у галузі управління фінансово-економічною безпекою. Вони доведені до впровадження у якості методичних і практичних розробок.

Відсутність (наявність) порушення академічної доброчесності. За результатами ґрунтовного вивчення рукопису дисертаційної роботи та опублікованих наукових праць автора, а також аналізу наданого автором звіту щодо перевірки тексту рукопису електронним сервісом, порушень академічної доброчесності не було встановлено. Використані здобувачем окремі ідеї, результати і тексти інших авторів мають посилання на відповідне джерело.

Дискусійні положення та зауваження до дисертації. Оцінюючи загалом позитивно дисертаційну роботу Гарагулі А.В. вважаю за доцільне висловити наступні зауваження:

1) Розкриваючи в першому розділі інформаційні технології в управлінні системою фінансово-економічної безпеки бізнесу (стор. 38-45) доцільно було б також розглянути так звані продуктово-сервісні системи (Product-Service Systems — PSS), що дозволило б ґрунтовніше розкрити унікальні переваги та функції різних систем у веденні бізнесу.

2) Аналізуючи передумови розвитку системи управління фінансово-економічною безпекою бізнесу в системі глобального економічного середовища (стор. 62-85), автору також необхідно було звернути увагу на такі складові безпеки як банківська, бюджетна, валютна, грошово-кредитна, що тісно взаємопов'язані із веденням бізнесу в сучасних умовах.

3) У запропонований механізм управління фінансово-економічною безпекою бізнесу (стор. 111-113) доцільно було б також додати завдання та принципи, що забезпечило б повний комплекс впливу при прийнятті управлінських рішень.

4) У дослідженнях пов'язаних з імплементацією європейського досвіду використання цифрових технологій з метою фінансово-економічної безпеки бізнесу (стор. 127-149), автору доцільно було б також розглянути спільноти знань та інновацій (KIC), що координуються та підтримуються Європейським інститутом інновацій та технологій (EIT) та є ефективним прикладом впровадження інноваційних платформ у ЄС.

5) Обґрунтовуючи стратегічні засади оптимізації бізнесу та забезпечення його фінансово-економічної безпеки (стор. 169-187) автору необхідно було визначити базові принципи забезпечення системи фінансово-економічної безпеки підприємства, їхню конкретизацію, визначення в контексті стратегічного управління з виокремленням його основних етапів.

У цілому, зазначені дискусійні положення і зауваження не знижують наукової новизни дисертаційної роботи, її теоретичного і практичного значення та не впливають на її загальну позитивну оцінку.

Загальний висновок. Дисертаційна робота Гарагулі Артура Вадимовича на тему «Управління фінансово-економічною безпекою бізнесу в системі глобального інформаційного середовища» виконана на актуальну тему, містить теоретичне обґрунтування й розроблення науково-методичних та науково-практичних рекомендацій, спрямованих на удосконалення управління фінансово-економічною безпекою бізнесу в системі глобального

економічного середовища. Роботу позитивно відрізняє продумана структура, чіткість і логічність розв'язання проблеми дослідження, обґрунтованість та аргументованість методів і підходів щодо рішення поставлених завдань. Мова дисертації чітка, грамотна. Стиль дисертації має науковий характер. За своїм змістом дисертація відповідає паспорту спеціальності 073 «Менеджмент».

Вищезазначене дає підстави стверджувати, що дисертаційна робота Гарагулі Артура Вадимовича на тему «Управління фінансово-економічною безпекою бізнесу в системі глобального інформаційного середовища» за науковим рівнем, практичною та науковою цінністю, за кількістю публікацій та дотриманням принципів академічної доброчесності відповідає вимогам Постанови Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 4 «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» із змінами, внесеними згідно з Постановою КМУ № 341 від 21.03.2022, а її автор Гарагуля Артур Вадимович заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 073 «Менеджмент».

Офіційний опонент:

доктор економічних наук, професор,
професор кафедри соціально-поведінкових,
гуманітарних наук та економічної безпеки
Львівського державного університету
внутрішніх справ

 Ярослав ПУШАК



   